

Pracovní lékařství v tržním hospodářství 21. století

Interdisciplinární obor pracovní lékařství se zabývá studiem vlivu práce a pracovních podmínek na zdravotní stav zaměstnanců, prevencí, diagnostikou, léčbou a posudkovými aspekty nemocí způsobených nebo zhoršených pracovními podmínkami, a v tomto smyslu zahrnuje i výkon státního zdravotního dozoru.

„Dosažení přiměřeného zdraví při práci jako nesporné a ekonomicky obtížně vyčíslitelné hodnoty v podmínkách snah o zvýšení kvantity a kvality produkce či služeb při minimalizaci nákladů na ně a stárnutí pracovní populace je stále komplikovanější. Do popředí se stále více dostává odborné poradenství jako součást primární prevence nemocí,“ uvedl na tiskové konferenci pořádané 22. května 2023 v Lékařském domě v Praze **prof. MUDr. Milan Tuček, CSc.**, z Ústavu hygieny a epidemiologie 1. LF UK a VFN v Praze a předseda Společnosti pracovního lékařství ČLS JEP.

Pracovnílékařské služby – pohled z praxe

Pracovnílékařské služby jsou ze zákona definovány jako zdravotní služby primárně preventivní. Jejich nedílnou součástí je hodnocení vlivu pracovní činnosti, pracovního prostředí a pracovních podmínek na zdraví, provádění pracovnílékařských prohlídek a hodnocení zdravotního stavu zaměstnanců za účelem posuzování zdravotní způsobilosti k práci, poradenství, dohled na pracovištích a nad výkonem práce.

„Samotné poskytování pracovnílékařských služeb závisí na komplexních znalostech pracovního prostředí zaměstnance, kategorizace práce a její faktické náročnosti, znalosti aktuálního zdravotního stavu zaměstnance a jeho vývoje v čase s ohledem na vzájemnou slučitelnost a udržitelnost s minimalizací rizika na poškození zdraví z práce. Pro moderní pojetí poskytování pracovnílékařských služeb je již prakticky nutný interdisciplinární přístup zahrnující provádění a hodnocení dalších odborných vyšetření, který klade vyšší požadavky na erudici lékaře s přesahem do dalších odborností,“ zdůraznil **MUDr. Tomáš Konvička**, praktický lékař pro dospělé a vedoucí lékař pracovnílékařských služeb EUC PLS. *„V rámci dohledu a šetření na pracovištích se například zaměřujeme na to, zda jsou vykonávané práce správně kategorizovány, zda se při nich nevyskytují činnosti, které by mohly vést k poškození zdraví zaměstnanců, a zda jsou pro jednotlivé zaměstnance vůbec vhodné například vzhledem k jejich výšce nebo zdravotním obtížím, které nemůžeme zaměstnavateli sdělit. Všímací si třeba i toho, zda je někdo levák, či pravák, což zásadně ovlivňuje výběr pracovního místa.“*

Nemoci z povolání, diagnostika a posudková činnost

„Mimo to, že práce je potřebou člověka a poskytuje mu naplnění, existují i mnohá zdravotní rizika, která se mohou podílet na rozvoji nemocí souvisejících s prací,“ otevřela další významné téma pracovního lékařství **doc. MUDr. Marie Nakládalová, Ph.D.**, z Kliniky pracovního lékařství LF UP a FN Olomouc, místopředsedkyně Společnosti pracovního lékařství ČLS JEP. Jedná se například o onemocnění kardiovaskulárního, pohybového či dýchacího systému.

V případech, kdy vznik nemoci přímo prokazatelně příčinně souvisí s prací, se může jednat o tzv. nemoc z povolání. *„Podle českého zákonodárství však můžeme jako nemoc z povolání označit jen takové onemocnění, které je současně možné zařadit pod některou z položek platného seznamu nemocí z povolání, který je uveden v nařízení vlády č. 290/1995 Sb. v platném znění,“* připomíná **doc. Nakládalová**.

Mají-li lékař či zaměstnavatel podezření, že pracovník trpí nemocí z povolání, jsou povinni odeslat jej k poskytovateli pracovnílékařských služeb, který k tomu získal povolení ministerstva zdravotnictví – jejich seznam je uveden na webových stránkách mzcr.cz. Každý z těchto poskytovatelů je kompetentní uznávat nemoci z povolání jen u těch klientů, kteří pracují nebo trvale bydlí v jeho spádové oblasti. Na

uvedená pracoviště se samozřejmě může obrátit i sám pracovník, pokud se domnívá, že trpí nemocí z povolání.

Pro uznání nemoci z povolání je potřebné, aby onemocnění bylo objektivně a v požadované tíži prokázáno. Pokud je tato podmínka splněna, je potřeba ověřit, že byly naplněny i pracovní podmínky, za nichž nemoc z povolání vzniká, což je až na výjimky úkolem orgánů ochrany veřejného zdraví. Za nemoc z povolání je primárně odpovědný pracovníkův zaměstnavatel, který je pro tento případ pojištěn. Při uznání nemoci z povolání náleží postiženému podle zákoníku práce finanční náhrady, které se poskytují za ztrátu na výdělku, za bolest a ztížení společenského uplatnění, za účelně vynaložené náklady spojené s léčením a za věcnou škodu. Další náhrady poskytne zaměstnavatel v případě zvláště závažného ublížení na zdraví a při úmrtí následkem nemoci z povolání.

Bolesti bederní páteře – nově definovaná nemoc z povolání

Jak informovala **MUDr. Alena Boriková, Ph.D.**, pověřená vedením Kliniky pracovního lékařství LF UP a FN Olomouc, od 1. ledna 2023 platí v seznamu nemocí z povolání v kapitole II. nová položka č. 11 – chronické onemocnění bederní páteře způsobené dlouhodobým přetěžováním těžkou fyzickou prací. K zajištění jednotného postupu při posuzování a uznávání onemocnění bederní páteře jako možné profesní nemoci, které vyžaduje mezioborovou spolupráci, vydalo ministerstvo zdravotnictví metodický návod. „*Od ledna 2023 dosud posoudila jednotlivá střediska nemocí z povolání asi 250 osob, z toho necelých 40 případů bylo odesláno na krajské hygienické stanice k ověření pracovních podmínek vzniku nemoci z povolání. Profesionalita tohoto onemocnění nebyla v roce 2023 uznána žádné osobě, což ukazuje na přísné nastavení podmínek pro šetření nemoci z povolání v ČR,*“ uvedla **MUDr. Boriková**.

Společnost pracovního lékařství ČLS JEP

www.pracovni-lekarstvi.cz